

Sygn. akt I KK 77/22

POSTANOWIENIE

Dnia 23 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Plóciennik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Piotr Mirek

Protokolant Jolanta Grabowska

przy udziale prokuratora Krzysztofa Urgacza

w sprawie **P. K.**

podejrzanego z art. 156 § 1 i 3 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 23 maja 2022r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść

od postanowienia Sądu Okręgowego w J.

z dnia 12 marca 2021 r., sygn. akt III Kp [...]

utrzymującego w mocy postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej w L.

z dnia 26 listopada 2020 r., sygn. akt PR 2 Ds. [...] (c),

**uchyla zaskarżone postanowienie i utrzymane nim w mocy
postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej w L. z dnia 26
listopada 2020 r. i sprawę przekazuje do dalszego prowadzenia
postępowania przygotowawczego Prokuratorowi Rejonowemu w
L. .**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 listopada 2020 r., sygn. akt PR 2 Ds. [...] prokurator Prokuratury Rejonowej w L., na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k., umorzył śledztwo przeciwko P. K. podejrzanemu o to, że „w nocy z 13 na 14

kwietnia 2019 r., w W. pod nr [...], powiatu I., poprzez uderzenie w twarz A. M., a gdy ten się przewrócił uderzając głową o posadzkę, kopanie obutą nogą w jego głowę, spowodował ciężki uszczerbek na zdrowiu wyżej wymienionego pokrzywdzonego w postaci podbiegnięcia krwawego i złamania stropu oczodołu lewego, rozległego złamania kości czaszki po stronie potylicznej i masywnego krwiaka podtwardówkowego, co doprowadziło do niewydolności krążeniowo – oddechowej skutkującej jego zgonem”, tj. o czyn z art. 156 § 1 i 3 k.k. – wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu.

Orzeczenie to zaskarżone zostało w całości zażaleniem pełnomocnika osób najbliższych zmarłego: S. M. (żony) i K. M. (syna), wykonujących prawa pokrzywdzonego P. M., w którym zarzucono „obrazę przepisów postępowania, mogącą mieć wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

- art. 297 § pkt 1 k.p.k. poprzez dowolne ustalenie, iż brak jest danych dostatecznie uzasadniających popełnienie czynu zabronionego, w sytuacji, gdy całokształt wszystkich okoliczności w niniejszej sprawie w sposób jednoznaczny wskazuje, iż to skutek bezpośrednich działań podjętych przez podejrzanego P. K. doszło do postania obrażeń u A. M., które w efekcie doprowadziły do jego zgonu,
- art. 297 § 1 pkt 4 k.p.k. poprzez niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności sprawy mających znaczenie dla rozstrzygnięcia,
- art. 297 § 1 pkt 5 k.p.k. poprzez niewykonanie czynności zebrania, zabezpieczenia i utrwalenia dowodów mających znaczenie dla wydania prawidłowej decyzji, a w szczególności brak wyjaśnienia okoliczności dotyczącej, dlaczego rzeczy P. K. zabezpieczone w momencie przeszukania częściowo znajdowały się w pralce i czy w związku z tym uległy już one działaniu detergentów o raz nie wyjaśnienie okoliczności dotyczących kierowania gróźb wobec K. W.”.

W konsekwencji tych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Prokuraturze Rejonowej w L. do dalszego prowadzenia.

Postanowieniem z dnia 12 marca 2021 r., sygn. akt III Kp [...], Sąd Okręgowy w J. utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

Orzeczenie Sądu zaskarżone zostało w całości kasacją Prokuratora Generalnego, wniesioną na niekorzyść podejrzanego, w której zarzucono „rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k. i art. 98 § 1 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania przez Sąd Okręgowy wszechstronnej kontroli odwoławczej oraz należytego rozważenia i ustosunkowania się w uzasadnieniu orzeczenia do wszystkich zarzutów podniesionych w środku odwoławczym wniesionym przez pełnomocnika osób najbliższych wykonujących prawa zmarłego pokrzywdzonego, w następstwie czego – z naruszeniem art. 297 § 1, 4 i 5 k.p.k. – doszło do utrzymania w mocy niezasadnego postanowienia prokuratora Prokuratury Rejonowej w L. o umorzeniu śledztwa przeciwko P. K. w sytuacji, gdy określone w tym przepisie cele postępowania przygotowawczego nie zostały zrealizowane”.

Powołując się na przytoczony zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i utrzymanego nim w mocy postanowienia o umorzeniu śledztwa i przekazanie sprawy do dalszego prowadzenia postępowania przygotowawczego Prokuraturze Rejonowej w L.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna.

Pełnomocnik pokrzywdzonych zarzucił w skierowanym do Sądu Okręgowego w J. zażaleniu obrazę przepisów art. 297 § 1, 4 i 5 k.p.k. polegającą na zakończeniu postępowania przygotowawczego wydaniem przez prokuratora postanowienia o jego umorzeniu mimo niezrealizowania celów tego postępowania takich jak: ustalenie, czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi przestępstwo, wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody, zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu. W szczególności wskazano na:

1. brak podstaw do kwestionowania wiarygodności zeznań K. i E. W., które zdaniem skarżącego prowadzą do wniosku, iż podejrzany P. K. przyczynił się do śmierci pokrzywdzonego,

2. nie wyjaśniono, co działo się ze spodniami i butami P. K., w kontekście okoliczności, że nie znaleziono na nich śladów krwi pokrzywdzonego – skarżący domagał się przesłuchania A. K., która była w domu w czasie przeszukania,

3. okoliczność, że P. K. nie wnosił o niestosowanie wobec niego środka zapobiegawczego, ale podobnie jak obrońca, wnosił o zastosowanie środka wolnościowego,

4. pominięcie okoliczności, że wobec K. W., w związku z jego zeznaniami, kierowane były groźby karalne, co wskazuje na próbę zastraszenia kluczowego świadka.

Rozpoznający zażalenie Sąd Okręgowy działał jako sąd odwoławczy, co oznacza, że z art. 433 § 1 i 2 k.p.k. był zobowiązany do rozpoznania wniesionego środka odwoławczego w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz rozważenia wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym. Lektura uzasadnienia zaskarżonego postanowienia pozornie prowadzi do wniosku, że Sąd Okręgowy obowiązkom tym sprostał. O ile odniesienie się do kwestii opisanych w pkt 2-4 nie nasuwa zastrzeżeń, o tyle kwestia związana z oceną i znaczeniem dla ustaleń faktycznych zeznań K. i E. W. została zmarginalizowana, a końcowe stanowisko Sądu nie uwzględnia procesowych realiów sprawy. Uzasadniając swoje stanowisko w tej mierze Sąd stwierdził, że: „W toku prowadzonego postępowania przesłuchano bezpośrednich świadków zdarzenia, jednakże ich zeznania nie dają jednoznacznego obrazu przebiegu wskazanego zajścia. Konfrontacja K. W. i E. W. również nie pozwoliła na usunięcie sprzeczności w ich zeznaniach. Niewątpliwie A. M. tego dnia doznał dwóch urazów głowy, pierwszego w wyniku upadku bez udziału osób trzecich, zaś drugiego w wyniku szamotaniny z P. K.. W opinii biegły ustalił, iż z medyczno – sądowego punktu widzenia niemożliwe jest jednoznaczne ustalenie, kiedy i w jakich okolicznościach A. M. doznał urazu okolicy ciemieniowo-skroniowo-potylicznej prawej, na skutek, którego zmarł. Na podstawie m.in. tego dowodu zostały poczynione w postępowaniu przygotowawczym istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne. Dokonana ocena zgromadzonego materiału dowodowego była pełna, nie nosiła cech dowolności, uwzględniała ponadto zasady prawidłowego rozumowania oraz doświadczenia życiowego”. Z przytoczonego fragmentu wynika zatem, że zeznania

wskazanych świadków są nieprzydatne do odtworzenia przebiegu zdarzenia, ponieważ zawierają sprzeczności, a uznana za miarodajną opinii sądowo – medyczna wskazuje, że nie da się ustalić, w jakich okolicznościach pokrzywdzonych doznał obrażeń prowadzących do jego śmierci. Stanowisko to nie przystaje jednak do zgromadzonego materiału dowodowego.

Na kartach 150 - 151 akt sprawy znajduje się protokół z oględzin i otwarcia zwłok. Z jego treści wynika, że „stwierdzono podbiegnięcia krwawe, złamanie kości czaszki, masywny krwiak podtwardówkowy, rany na głowie. Za przyczynę zgonu należy przyjąć niewydolność krążeniowo – oddechową w przebiegu masywnego krwiaka podtwardówkowego ze złamaniem kości czaszki, które to były następstwem urazu okolicy potylicznej. Wstępnie: urazów głowy było co najmniej 2(dwa); jedno (minimum) okolicę oczodołową lewą i ono skutkowało m.in. podbiegnięciem i złamaniem oczodołu lewego oraz drugie w okolicę potyliczną, które skutkowało rozległym złamaniem kości czaszki po prawej i krwiakiem podtwardówkowym”.

Podstawą ustaleń nie był jednak wyłącznie wskazany protokół, ale przede wszystkim znajdująca się na k – 298 – 304 opinia sądowo – medyczna wydana przez lekarza W. D.. Ze względu na wagę tego dowodu należy zauważyć, że:

- wprawdzie biegły podaje, że opinię sporządził po zapoznaniu się z aktami sprawy, nie wiadomo jednak w jakim zakresie; w szczególności w opinii nie wskazano, by biegły odnosił się do protokołu otwarcia i oględzin zwłok oraz do znajdującego się w aktach nagrania z przebiegu tej czynności (biegły opisuje m.in. zeznania świadków, zgromadzoną dokumentację medyczną, bez materiałów z sekcji zwłok i dowody rzeczowe);

- na k – 301 biegły zauważa, że „Wyników badań i dokumentacji fotograficznej – brak. Brak również w udostępnionych materiałach dokumentacji obrazowej z oględzin miejsca zdarzenia. Wszystko to, a zwłaszcza brak dokumentacji fotograficznej z miejsca zdarzenia, utrudnia wnioskowanie”; podkreślić trzeba w tym miejscu, że protokołu oględzin miejsca zdarzenia (k - 6) wynika, że przebieg czynności był utrwalany za pomocą urządzenia rejestrującego obraz; mimo wskazanej treści protokołu oraz zastrzeżeń biegłego, w toku

postępowania przygotowawczego nie podjęto, jak słusznie wskazano na k – 9 kasacji, żadnej próby wyjaśnienia, gdzie znajduje się dokumentacja;

- biegły w wielu punktach swojej opinii wskazuje na liczne obrażenia, których doznał pokrzywdzony; wśród nich są również takie, o których nie ma mowy w protokole sekcji zwłok; na szczególne podkreślenie zasługują opisane przez biegłego liczne złamania żeber; o ile większość złamań była, według biegłego, konsekwencją prowadzonej reanimacji, o tyle „złamania żeber IX i X prawych uznać należy w świetle ich obrazu oraz lokalizacji za powstałe w pełni przyżyciowo a ich lokalizacja i zestawienie ze zmianą na powłokach nakazuje przyjąć, że pozostają one następstwem urazu zewnętrznego doznanego do kilkudziesięciu godzin przed zgonem” (k 303).

W świetle powyższych uwag umorzenie postępowania przygotowawczego przez prokuratora i zaakceptowanie tej decyzji procesowej przez Sąd Okręgowy był co najmniej przedwczesne, przy czym rozstrzygnięcie Sądu zapadło z rażącą obrazą art. 433 § 2 k.p.k.

Nie można przyjąć, że cel postępowania przygotowawczego w postaci wyjaśnienia okoliczności sprawy został osiągnięty w sytuacji, gdy:

- brakuje materiału fotograficznego z miejsca zdarzenia, który w ocenie biegłego mógł mieć znaczenie dla ustaleń związanych z przebiegiem zajścia,
- w aktach sprawy nie ma pełnego protokołu sekcji zwłok,
- opinia biegłego nie przystaje do treści protokołu sekcji zwłok i nie wiadomo, czy przy opiniowaniu wykorzystano zapis wideo z przebiegu tej czynności;
- przy dokonywaniu ustaleń zlekceważono ustalenia zawarte w opinii biegłego, w szczególności dotyczące obrażeń żeber; jak łatwo zauważyć ustalenia te korespondują z zeznaniami E. i K. W., którzy utrzymywali, że P. K. kopął leżącego A. M.; czyni to wątpliwym, a przynajmniej przedwczesnym, krytyczne stanowisko Sądu Okręgowego co do wartości zeznań wymienionych świadków

W konsekwencji powyższych rozważań konieczne było uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy postanowienia prokuratora Prokuratury Rejonowej w L. z dnia 26 listopada 2020 r. i przekazanie sprawy do dalszego prowadzenia postępowania przygotowawczego Prokuratorowi Rejonowemu w L.. Należy zgodzić się ze skarżącym, że art. 537 § 2 k.p.k. określa

w autonomiczny sposób rodzaje rozstrzygnięć następnych w postępowaniu kasacyjnym. Oznacza to, że po rozpoznaniu kasacji wniesionej na podstawie art. 521 k.p.k. od prawomocnego postanowienia sądu utrzymującego w mocy postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego, Sąd Najwyższy może uchylić orzeczenia obu tych organów i przekazać sprawę prokuratorowi do dalszego prowadzenia postępowania przygotowawczego i rozważenia kwestii zasadności umorzenia postępowania przygotowawczego.

W toku ponowionego postępowania obowiązkiem prokuratora będzie zrealizowanie celów postępowania przygotowawczego, o których mowa w art. 297 k.p.k., przy uwzględnieniu poczynionych wcześniej rozważań.

a.s.